

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΣΕΜΙΝΑΡΙΟ ΑΡΧΑΙΑΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

Χειμερινό Εξάμηνο 2023-2024

ΟΙ ΚΥΚΛΑΔΕΣ ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑ

Μνήμη και κοινότητα στις Κυκλάδες των ελληνοιστικών χρόνων

Σοφία Ανεζίρη

1. Θήρα, ύστερος 3^{ος}-αρχές 2^{ου} αι. π.Χ.

Κληροδοσία χρημάτων από την Επικτήτη σε σωματείο μελών της οικογένειάς της IG XII 3, 330 + Suppl. p. 285 + IG Suppl. p. 154.

Πρβλ. Gherchanoc, F. (2012) *L'Oikos en fête. Célébrations familiales et sociabilité en Grèce ancienne*, Paris, 159–168' Carbon, J.-M. – Pirenne-Delforge, V. (2013) Priests and Cult Personnel in Three Hellenistic Families, in M. Horster – A. Klöckner (ed.), *Cities and Priests. Cult personnel in Asia Minor and the Aegean Islands from the Hellenistic to the Imperial period*, Berlin/Boston, 71–73' Campanelli, S. (2016) Family Cult Foundations in the Hellenistic Age: Family and Sacred Space in a Private Religious Context, in M. Hilgert (ed.), *Understanding Material Text Cultures: A Multidisciplinary View*, Berlin/Boston, 135, 138f., 145, 147f., 151–154, 171–175, 178–188

i.

[Φοῖνιξ τοῦ δεῖνος (?)]

Ἄνδραγόρας Φοίνικος.

Ἐπικτήτα Γρ[ί]ννου. Κρατησίλοχος Φοίνικος.

ii.

ἐπὶ ἐφόρων τῶν σὺν Φοιβοτέλει

τάδε διέθετο νοοῦσα καὶ φρονοῦσα Ἐπικτήτα

Γρίννου μετὰ κυρίου Ὑπερείδους τοῦ Θρα-

συλέοντος συνευαρεστούσας καὶ τὰς θυγα-

5 τρὸς [Ε]πιτελείας τῆς Φοίνικος· εἴη μὲν μοι ὕγαι-

νούσαι καὶ σωιζομέναι τὰ ἴδια διοικέν· εἰ δέ τί κα

γένηται περὶ με τῶν ἀνθρωπίνων, ἀπολείπω

κατὰ τὰν γεγενημέναν μοι ὑπὸ τοῦ ἀνδρὸς

Φοίνικος ἐντολὰν τοῦ καὶ κατασκευαζαμένου

10 τὸ Μουσεῖον ὑπὲρ τοῦ μεταλλαχότος ἀμῶν

υἱοῦ Κρατησιλόχου καὶ ἀγαγόντος τὰ ζῶια

καὶ τὸς ἀνδριάντας ἑαυτοῦ τε καὶ Κρατησι-

λόγου καὶ τὰ ἥρῳα καὶ ἐνευξαμένου ὥστε
κατασκευάζαι με τὸ Μουσεῖον καὶ θέμεν τάς
15 τε Μούσας καὶ τὸς ἀνδριάντας καὶ τὰ ἥρῳα·
μετὰ δὲ δύο ἔτη τοῦ ἀπολελειμμένου ἔτι
μου υἱοῦ Ἀνδραγόρα μεταλλάσσοντος τὸν
βίον καὶ ἐντειλαμένου ἐπιτελῆ με ποιῆσαι
τὰν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Φοίνικος ἐντολὰν καὶ
20 θέμεν καὶ ὑπὲρ αὐτοῦ, ὡς καὶ ὑπὲρ τοῦ πατρὸς
καὶ τοῦ ἀδελφοῦ, τὸν τε ἀνδριάντα καὶ τὸ ἥ-
ρῳιον καὶ συναγαγὲν κοινὸν ἀνδρείου τῶν συγ-
γενῶν καὶ δόμεν τῷ κοινῷ τοῦ ἀνδρείου δρα-
χμὰς τρισχιλίας πόθοδον, ἀφ' οὗ συναχθη-
25 σοῦντι· ἐπιτετελεκεῖα οὖν καὶ ἐστακεῖα πάν-
τα κατὰ τὰς ἐκείνων ἐντολάς καὶ τὸ κοινεῖ(ν)-
ον συναγαγοχεῖα τῶν συγγενῶν, ὧν καὶ τὰ ὀνό-
ματα ὑπογέγραπται, ὥστε συνάγεσθαι τὸ κοι-
νὸν ἐν τῷ Μουσεῖῳ, δίδωμι δραχμὰς τρισχι-
30 λίας τῷ προδεδηλωμένῳ κοινῷ τοῦ ἀνδρεί-
ου τῶν συγγενῶν, ὥστε ὀφείλεσθαι αὐτὰς ἐπὶ
τοῖς ὑπάρχουσίν μοι αὐτοκτήτοις χωρίοις τοῖς
ἐμ Με[λαιναῖς ὑπ' Ἐπιτελείας καὶ τῶν αὐτῆς κλα]-
ρονόμων κα[ἰ — —]οστηη το ο του[— — — —]-
35 χον· ἀπολείπω δὲ τὸ Μουσεῖον [καὶ τὸ τέμενος]
τῶν ἡρώων τῷ θυγατρὶ μου Ἐ[πιτελείαι, ὧσ]-
τε παραλαβοῦσαν αὐτὰν καὶ τὰ[ν πόθοδον τῶν]
ἄλλων μοι ὑπαρχόντων τελὲν κα[θ' ἕκασ]-
τον ἔτος ἐμ μηνὶ Ἐλευσινίῳ δραχμ[ὰς δια]-
40 κοσίας δέκα τῷ κοινῷ τοῦ ἀνδρείου [οὗ συν]-
αγάγοχα τῶν συγγενῶν· μὴ ἐχέτω [δὲ ἐξου]-
σίαν μηθεὶς μήτε ἀποδόσθαι τὸ Μουσεῖον, [μή]-
τε τὸ τέμενος τῶν ἡρώων, μηδὲ τῶν ἀγαλ-
μάτων τῶν ἐν τῷ Μουσεῖῳ μηδὲ τῶν ἐν
45 τῷ τεμένει τῶν ἡρώων μηθὲν, μήτε κατα-
θέμεν, μήτε διαλλάξασθαι, μήτε ἐξαλλο-

τριῶσαι τρόπῳ μηθὲν μηδὲ παρευρέσει
μηδεμίᾳ, μηδὲ ἐνοικοδομήσαι ἐν τῷ τε-
μένει μηθέν, εἴ κα μή τις στοᾶν οἰκοδομήσαι
50 προαιρεῖται, μηδὲ χρῆσαι τὸ Μουσεῖον μηθενί,
εἴ κα μή τις τῶν ἐξ Ἐπιτελείας γάμον ποιῆ·
εἰ δὲ μή, κωλύεσθω ὑπὸ τοῦ κοινοῦ καὶ κύρι-
ον ἔστω τὸ κοινὸν κωλῦον τὸν τούτων τι ποι-
οῦντα· μή ἐχέτω δὲ ἐξουσίαν μηδὲ ἐξενέγ-
55 και τῶν ἐν τῷ Μουσεῖῳ ὄντων μηθέν· εἰ δὲ μή,
κωλύεσθω ὑπὸ τοῦ κοινοῦ τῶν συγγενῶν
καὶ κύριον ἔστω κωλῦον· τὰν δὲ ἱερατεῖαν τᾶν
Μουσᾶν καὶ τῶν ἠρώϊων ἐχέτω ὁ τᾶς θυγα-
τρός μου υἱὸς Ἀνδραγόρας· εἰ δὲ τί κα πάθη οὗ-
60 τος, ἀεὶ ὁ πρεσβύτατος ἐκ τοῦ γένους τοῦ Ἐπι-
τελείας· ὁ δὲ ἀνδρεῖος τῶν συγγενῶν συν-
αγέσθω ἐν τῷ Μουσεῖῳ καθ' ἕκαστον ἔτος
ἓμ μηνὶ Δελφινίῳ, λαμβάνων παρὰ τῶν δι-
αδόχων μου τὰς διακοσίας δέκα δραχμάς,
65 ἀμέρας τρεῖς, ἀποδείξας ἐπιμηνίος ἐξ αὐ-
τῶν, καὶ θυέτω τᾶι μὲν ἐννεακαιδεκάται
ταῖς Μούσαις, τᾶι δὲ εἰκάδι τοῖς ἥρωσιν (Φοί)
Φοίνικι καὶ Ἐπικτήται, τᾶι δὲ ἀμφεικάδι
Κρατησιλόχοι καὶ Ἀνδραγόραι· εἰ δὲ κα μή ἀπο(ι)-
70 δῶι Ἐπιτέλεια [εἰ] ἢ οἱ κλαρονόμοι αὐτᾶς ἐν τῷ Ἐ-
λευσινίῳ μηνὶ τῷ ἀνδρείῳ τῶν συγγενῶν
τὰς διακοσίας δέκα δραχμάς, ἔστω ἡ καρπεῖα
τῶν προδεδη[λ]ωμένων χωρίων τῶν ἐμ Μελαι-
ναῖς τοῦ κοινο[υ] τοῦ ἀνδρείου τῶν συγγενῶν
75 ποτὶ τὰς διακοσί[α]ς δραχμάς· εἰ δὲ κα προαιρῶνται
τὰν ἀσφάλειαν, [δ]όμεν οἱ διάδοχοί μευ τῷ κοινῷ
τοῦ ἀνδρείου τᾶν τρισχιλιᾶν δραχμᾶν καὶ ἐς ἄλλα
χωρία, ἐξουσίαν ἐχόντων διδόντες ἀσφαλεῖς
τὰς ὑποθήκας· τῶν δὲ συγγενῶν, ὧν συναγά-
80 γοχα, ὀνόματά ἐστι τὰ ὑπογεγραμμένα·

Ἵπερείδης Θρασυλέοντος, Ἀντισθένης Ἴσοκλεῦς,
κατὰ δὲ υἱοθεσί[α]ν Γρίννου, Ἀριστόδαμος Ἴσοκλεῦς,
Τιμήσιος Πραξι[τ]έλους, Εὐαγόρας Προκλείδα,
Προκλείδας Εὐ[α]γόρα, Καρτιδάμας Προκλείδα,
85 Ἄγνο(σ)θένης Καρτ[ι]δάμα, Προκλείδας Ἀλκιμέδοντος,
Βωλακράτης Ἀ[γλ]ωσθένους, Ἀρχίνικος Γοργώπα,
Στάρτοφος Βω[λ]ακράτους, Γοργώπας Ἀρχίνικου,
Γοργώπας Ἐχε[στ]ρατου, Γοργώπας Καρτιδάμα,
Ἀγαθόστρατο[ς Κρ]ατησιλόχου, Μόλλις Πολυμήδους,
90 Καρτιδάμας κ[αὶ] Κρατησίλοχος καὶ Δίων
καὶ Δωροκλε[ί]δας οἱ Ἀγαθοστράτου,
Ἴμερτος Ἴμερο[φ]ῶντος, Κρίτος Τεισάνορος,
Πολύνικος κ[αὶ] Εὐαγόρας οἱ Σωτέλους·
πορευέσθω[αν] δὲ καὶ αἱ τούτοις συνοικοῦσαι γυ-
95 ναῖκες καὶ τὰ [τέ]κνα αὐτῶν, τὰ μὲν θήλεια ἕως
καὶ ἢ ὑπὸ τὸν πα[τ]τέρα, τὰ δὲ ἄρσενά καὶ ἐν ἀλικίαι γε-
νόμενα καὶ τὰ ἐκ τούτων κατὰ τὰ αὐτὰ· πορευέσ-
θων δὲ καὶ αἱ ἐπὶ κλαροὶ καὶ οἱ ξυνοικοῦντες αὐ-
ταῖς καὶ τὰ ἐκ τα[υ]τῶν τέκνα κατὰ τὰ αὐτὰ τοῖς προ-
100 γεγραμμένοι[ς]· πορευέσθω δὲ καὶ ἡ ὁμώνυμός
μου Ἐπικτήτα καὶ ἡ θυγάτηρ μου Ἐπιτέλεια καὶ
αἱ Γοργώπα θυ[γ]ατέρες, Μναςὼ καὶ Αἰνησίππα,
καὶ αἱ Θρασυλέοντος θυγατέρες, Βασιλοδίκη
καὶ Τελεσίπ[α], καὶ Καλλιδίκη ἡ Ἴσοκλεῦς, καὶ οἱ
105 ταύταις συνοικ[ο]ῦντες· πορευέσθω δὲ καὶ ἡ Ἀρι-
στάρχου θυγά[τ]ηρ Ἐπιτέ(λ)εια, καὶ τὰ ἐκ ταυτῶν τέκνα.
μάρτυρες· Χάρ[ων ...], Εὐαγόρας Προκλεί[δ]α,
Ἀντισθένης[ς] Ἴσοκλεῦς, κατὰ δὲ υἱοθεσίαν Γρίννου].

Κατὰ το ἔτος των εφόρων με επικεφαλής τον Φοιβοτέλη, η Επικτήτα, κόρη του Γρίννου, με τον κύριό της (νόμιμο εκπρόσωπο) Ἵπερείδη, γιο του Θρασυλέωνος, και με την ἔγκριση της κόρης της Επιτέλειας, κόρης του Φοίνικα, ἔχοντας σῶας τα φρένας ὀρισε με διαθήκη τα εξής. Εἶθε να εἶμαι υγιής και ασφαλῆς και να διαχειρίζομαι την περιουσία μου. Αν ὁμως μου συμβεί κάτι ανθρωπῖνο, κληροδοτῶ σύμφωνα με την εντολή που μου

έδωσε ο σύζυγός μου Φοίνιξ, ο οποίος έκτισε το Μουσείο για λογαριασμό του αποθανόντος γιου μας Κρατησίλοχου και έφερε τους πίνακες και τα αγάλματα του ιδίου και του Κρατησίλοχου και τα ηρώα και μου ζήτησε να κτίσω το Μουσείο για λογαριασμό του αποθανόντος γιου μας Κρατησίλοχου και να στήσω τις Μούσες και τα αγάλματα και τα ηρώα. Και μετά από δύο χρόνια, όταν πέθανε ο Ανδραγόρας, ο γιος που μου έμεινε, και μου έδωσε εντολή να εκπληρώσω τη εντολή του πατέρα του και να ανεγείρω και για λογαριασμό του ιδίου, καθώς και για λογαριασμό του πατέρα του και του αδελφού του, ένα άγαλμα και ένα ηρώο και να δημιουργήσω ένα σύλλογο των συγγενών και να δώσω στο σύλλογο των συγγενών 3.000 δραχμές για εισόδημα από τη στιγμή που θα συσταθούν. Τελειώνοντας τώρα όλα αυτά και έχοντας ανεγείρει τα πάντα σύμφωνα με τις οδηγίες τους και έχοντας δημιουργήσει τον σύλλογο του ανδρείου συγγενών, των οποίων τα ονόματα είναι γραμμένα από κάτω, ώστε ο σύλλογος να συγκεντρωθεί στο Μουσείο, δίνω 3.000 δραχμές στον προαναφερθέντα σύλλογο του ανδρείου των συγγενών, με την προϋπόθεση ότι τα χρήματα αυτά οφείλονται με εγγύηση τα κτήματα που μου ανήκουν, τα οποία απέκτησα η ίδια στις Μελανές...

Αφήνω το Μουσείο [και τον περίβολο] των ηρώων στην κόρη μου [την Επιτέλεια], ώστε, αφού λάβει τα [έσοδα από τα] άλλα κτήματα που μου ανήκουν επίσης, να πληρώνει [κάθε] χρόνο κατά τον μήνα Ελευσίνο 210 δραχμές στον σύλλογο του ανδρείου των συγγενών που συγκρότησα. Κανείς να μην έχει την εξουσία να πουλήσει το Μουσείο ούτε τον περίβολο των ηρώων ούτε κανένα από τα αγάλματα στο Μουσείο ή εκείνα στον περίβολο των ηρώων ούτε να εγείρει υποθήκη επ' αυτών ή να τα ανταλλάξει ή να τα εκποιήσει με οποιονδήποτε τρόπο με οποιοδήποτε πρόσχημα ούτε να χτίσει τίποτα στον περίβολο, εκτός αν κάποιος αποφασίσει να χτίσει στοά, ούτε να χρησιμοποιήσει το Μουσείο για οποιονδήποτε άλλο σκοπό, εκτός αν κάποιος από τους απογόνους της Επιτέλειας γιορτάσει γάμο. Διαφορετικά, ας τον εμποδίσει ο σύλλογος και η παρεμπόδιση του συλλόγου για το πρόσωπο που κάνει κάτι από αυτά τα πράγματα να είναι δεσμευτική. Ας μην έχει κανείς το δικαίωμα να αφαιρέσει οποιοδήποτε από τα αντικείμενα, τα οποία βρίσκονται στο Μουσείο. Διαφορετικά, να εμποδίζεται από τον σύλλογο των συγγενών και η παρεμπόδιση να είναι δεσμευτική.

Την ιερωσύνη των Μουσών και των ηρώων να την έχει ο Ανδραγόρας, ο γιος της κόρης μου Επιτέλειας, αλλά αν του συμβεί κάτι, πάντα ο μεγαλύτερος από την οικογένεια της Επιτέλειας. Το ανδρείον των συγγενών ας συγκεντρώνεται στο Μουσείο κάθε χρόνο κατά τον μήνα Δελφίνιο, λαμβάνοντας από τους διαδόχους μου τις 210 δραχμές, για τρεις ημέρες, ορίζοντας από τους εαυτούς τους επιμελητές, και ας θυσιάζουν στις 19 του μήνα

στις Μούσες, στις 20 του μήνα στους ήρωες Φοίνικα και Επικτήτη, στις 21 του μήνα στον Κρατησίλοχο και τον Ανδραγόρα.

Αν η Επιτέλεια ή οι κληρονόμοι της δεν δώσουν τις 210 δραχμές στο ανδρείον των συγγενών, να ανήκουν οι καρποί της προαναφερόμενης γης στις Μελανές στον σύλλογο του ανδρείου των συγγενών μέχρι 200 δραχμές. Αν οι απόγονοί μου αποφασίσουν να δώσουν εγγύηση, να δώσουν στο σύλλογο του ανδρείου (την εγγύηση) των 3.000 δραχμών σε άλλες εκτάσεις επί των οποίων έχουν εξουσία, δίνοντας ασφαλείς υποθήκες. Τα ονόματα των συγγενών που έχω συγκεντρώσει είναι γραμμένα παρακάτω:

...

Επίσης, οι γυναίκες τους που ζουν μαζί τους θα γίνονται δεκτές και τα παιδιά τους, τα θηλυκά παιδιά εφόσον βρίσκονται υπό την κηδεμονία του πατέρα τους, τα αρσενικά επίσης όταν βρίσκονται στην κατάλληλη ηλικία και οι απόγονοί τους σύμφωνα με τους ίδιους κανόνες. Ας γίνουν επίσης δεκτές οι κληρονόμοι και όσοι ζουν μαζί τους και τα παιδιά τους σύμφωνα με τους ίδιους κανόνες όπως οι προηγουμένως γραμμένοι κανόνες. Ας γίνουν επίσης δεκτές η συνονόματή μου Επικτήτη και η κόρη μου Επιτέλεια και οι κόρες του Γοργώπα, Μναςώ και Αινησίπη, και οι κόρες του Θρασύλαιου, Βασιλοδίκαια και Τελεσίπαια, και η Καλλιδίκαια, κόρη του Ισοκλή, και όσοι ζουν μαζί τους. Ας γίνουν δεκτές επίσης η κόρη του Αρίσταρχου, η Επιτέλεια και τα παιδιά όλων αυτών. Μάρτυρες Χαρ[...], Ευαγόρας, γιος του Προκλείδα, Αντισθένης, [γιος του Ισοκλέους, καθ' υιοθεσίαν γιος του Γρίνου].

iii.

ἐπὶ ἐφόρων τῶν σὺν Ἰμέρτῳ, Διοσθύου·

110 ἐπειδὴ Ἐπικτήτα Γρίνου, μετὰ κυρίου τοῦ τᾶς

θυγατρὸς ἀνδρὸς Ὑπερείδους τοῦ Θρασυλέον-

τος, συνευαρεστούσας καὶ τᾶς θυγατρὸς αὐ-

τᾶς Ἐπιτελείας, ἐπιδέδωκε ἐς θυσίαν ταῖς

Μούσαις καὶ τοῖς ἥρωσι καὶ ἐς ἀνδρείου τῶν συγ-

115 γενῶν συναγωγὰν, κατὰ διαθήκαν, δραχμὰς

τρισχιλίας, ἐς ἃς καὶ λαμβάνεν καθ' ἕκαστον

ἔτος παρὰ τῶν διαδόχων αὐτᾶς δραχμὰς δι-

ακοσίας δέκα, ὥστε γίνεσθαι τὴν συναγω-

γὰν ἐπ' ἀμέρας τρεῖς ἐν τῷ Μουσεῖῳ, ὧι αὐτὰ

120 κατεσκεύωκε ὑπέρ τε τοῦ ἀνδρὸς αὐτᾶς Φοί-
 νικος καὶ αὐτᾶς καὶ τῶν [υ[ῖῶ]ν Κρατησιλόχου
 καὶ Ἀνδραγόρα, καὶ θύεν τὸ[ν μὲ]ν τὰν πράταν ἐπι-
 μηνιεύοντα ταῖς Μούσαι[ς, τὸ]ν δὲ τὰν δευτέ-
 ραν τοῖς ἥρωσι Φοίνικι καὶ [Ἐπικ]τήται, τὸν δὲ
 125 τὰν τρίταν τοῖς ἥρωσι Κρατ[ησ]ιλόχῳ καὶ Ἀν-
 δραγόρῳ. Ἀγαθαὶ τύχαι, δεδόχθαι· τὰν τε ἐπαγ-
 γελίαν ἀποδέξασθαι αὐτᾶς καὶ ποιεῖσθαι (τὰν)
 τὰν συναγωγὰν ἀπὸ τοῦ πράτου ἀλείμματος
 καὶ ἐπιχεῖσθαι πάντας ἀπὸ δείπνου, ἐπὶ τὸ πρᾶ-
 130 τον ποτεῖριον, τὰν τε Μουσᾶν καὶ Φοίνικος καὶ Ἐπι-
 κτήτας καὶ Κρατησιλόχου καὶ Ἀνδραγόρα· τὰν
 δὲ συναγωγὰν τοῦ ἀνδρείου τῶν συγγενῶν
 γίνεσθαι ἐμ μηνὶ Δελφινίῳ ἐν τῷ Μουσεῖῳ, κα-
 θ' ἕκαστον ἔτος ἀμέρας τρεῖς, καὶ λειτουργῆν
 135 ἅπαξ, ἀνὰ πρεσβύτατα, δωρεὰν πάντας, ὁμοί-
 ως δὲ καὶ τὸς ἐκ τούτων γενομένους καὶ παρα-
 γινομένους ἐς τὸ κοινεῖον λειτουργῆν, γενο-
 μένος ἐκ τῶν ἐφήβων, τὰν πράταν ἐπιμηνιεί-
 αν δωρεάν· παρεξοῦντι δὲ οἱ δωρεὰν ἐπιμη-
 140 νιεύοντες οἶνον ξενικὸν ἱκανὸν δόκιμον ἕως
 τριῶν πινόντων, στεφάνος, μουσικόν, μύρον·
 εἰ δὲ κά τις μὴ ἐπιμηνιεύσῃ κατὰ τὰ γεγραμμέ-
 να, ἀποτεισάτω τῷ κοινῷ δραχμὰς ἑκατὸν ...

• **Θήρα, μεταβίβαση γῆς σε οικογενειακὸ σωματεῖο, 2^{ος}-1^{ος} αἰ. π.Χ.**

IG XII Suppl. 154.

(I) [— — — — — ὧγ κα καλλι]εργῆι χωρίων
 [— — — — — — — — — — — — — — —] ἐπισκευάξ[η]
 [— — — — — — — — — — — — — — —] τῶν χωρίων
 [— — — — — — — — — — — — — — —] τὰ δέο]ντα ἐπισκευ[ᾶς]

[ἐ]βδόμαν αὐτᾶς τε καὶ τᾶς θυγα[τρὸς]

10 [Ἴσ]θμῶς κατὰ [κ]οινόν· δεδόχθαι ἀ[ποδε]-

ξαμένος τὰν ἐπαγγελίαν τὸ μ[ὲν ἀρ]-

γύριον ἐγδανεῖσαι τὸς ἐπισκό[πος]

Δίωνα καὶ Μελέϊππον ἐπὶ ὑπ[οθέμα]-

τι ἀξιόχρεωι, ἀπὸ δὲ τοῦ πίπ[τοντος]

15 διαφόρου συνάγεσθαι τὰν [συναγωγ]-

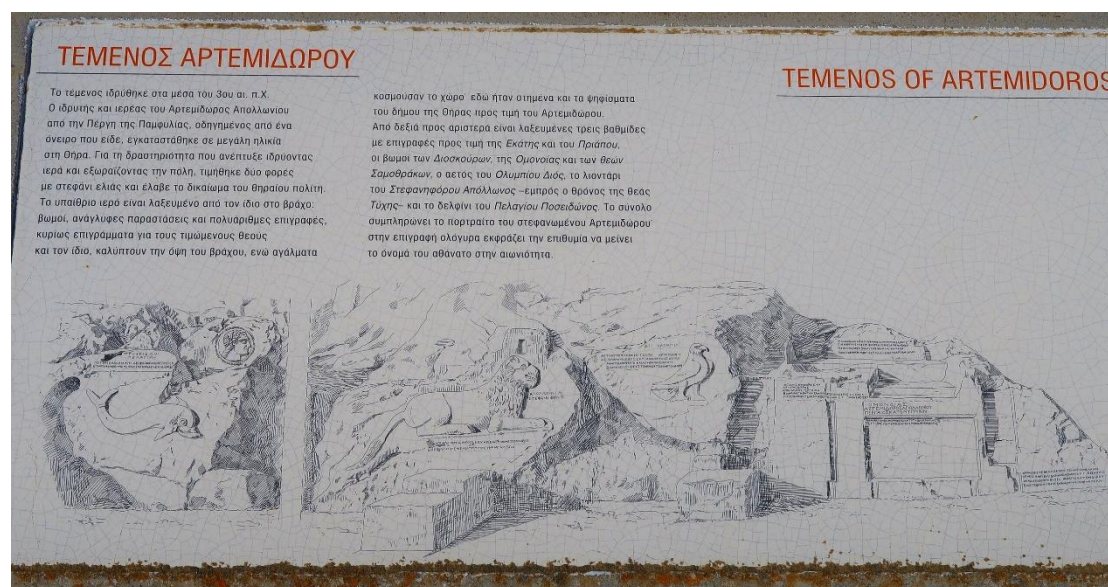
[γὰ]ν κατὰ τ[ᾶ γε]γρα[μμένα — — — —]

Bruck, E.F. (1909) *Die Schenkung auf den Todesfall im griechischen und römischen Recht*. Breslau (Neudruck Aalen 1968)

Bruck, E.F. (1926) *Totenteil und Seelgerät im griechischen Recht: eine entwicklungsgeschichtliche Untersuchung zum Verhältnis von Recht und Religion mit Beiträgen zur Geschichte des Eigentums und des Erbrechts*, Munich (2nd revised edition 1970).

Bruck, E.F. (1955) Les facteurs moteurs de l'origine et du développement des fondations grecques et romaines, *Revue Internationale des droits de l'antiquité*, 3ème sér., 2. 159–166.

Kamps, W. (1937) Les origines de la fondation culturelle dans la Grèce ancienne, *Archives d'histoire du droit oriental* 1, 145–179.

IG XII 3, 421f., IG Suppl. 1333–1349

Bagnall, R. (1976) *The Administration of the Ptolemaic Possessions Outside Egypt*, Leiden.

Tully, J. (2014) Artemidorus' *temenos* as a memorial of Hellenistic Thera, in Gr. Bonnin – E. Le Quéré (ed.), *Pouvoirs, îles et mer. Formes et modalités de l'hégémonie dans les Cyclades antiques (VIe s. a.C.–IIIe s. p.C.)*, Bordeaux, 189–202.

2. Αιγιάλη/Αμοργός, ύστερος 2^{ος} αι. π.Χ.

Δωρεά χρημάτων από τον Κριτόλαο για γιορτές εις μνήμην του γιου του

IG XII 7, 51; LSCG Suppl. 61

Πρβλ. Reinach, Th. (1909) À propos de la loi d'Aigialé, *Revue des Études Grecques* 22, 211-250' Laqueur, R. (1927) *Epigraphische Untersuchungen zu den griechischen Volksbeschlüssen*, Leipzig, 160-171' Gauthier, Ph. (1980) Études sur des inscriptions d'Amorgos, *Bulletin de Correspondance Hellénique* 104, 210–218' Nigdelis, P.M. (1990) *Πολίτευμα και κοινωνία των πόλεων των Κυκλάδων κατά την ελληνιστική και αυτοκρατορική εποχή*, Thessalonike, 41-53' Sosin, J.D. (2014a) Endowments and Taxation in the Hellenistic Period, *Ancient Society* 44, 57–69' Harter-Uibopuu, K. (2015) Stadt und Stifter: Rechtshistorische Einblicke in die Struktur und Verwaltung hellenistischer und kaiserzeitlicher Stiftungen, in S. von Reden (ed.), *Stiftungen zwischen Politik und Wirtschaft: Geschichte und Gegenwart im Dialog (Historische Zeitschrift, Beiheft, 66)*, Berlin, 194–197.

[ἄρχοντος]νε..... μηνὸς Ἀπατουριῶνος Ἀρχιτέλη[ς]
[Παρμενίωνος, Κρ]ατησίλοχος [Ἡγ]ίου, Λεοντεὺς Ἡγίου αἰρεθέντες
[ὕπὸ τοῦ δήμου κ]ατὰ ψήφισμα, ὥστε νόμον εἰσενεγκεῖν καθὰ ἐπ[ι]-
[τελεσθήσεται]ι ὃ τε ἐγδανεισμὸς τοῦ ἀργυρίου οὗ ἐπιδέδωκεν Κριτόλαο[ς]
5 [Ἀλκιμέδοντος] καὶ ἡ δημοθoinία καὶ ὁ ἀγών, καὶ τᾶλλα δὲ πάντα ἐπιτε-
[λέσαι, γεγ]ράφασι τὸν ἀφηροῖσμὸν τὸν Ἀλεξιμάχου τοῦ Κριτολάου,
[καθάπερ] ὃ τε δῆμος ἐψηφίσται καὶ Κριτόλαος ἐπιδέδωκεν εἰς ταῦτα
[δραχμ]ᾶς δισχιλίας κατὰ τάδε· {εἷς τε τὸ μὲν} τὸ μὲν ἀργύριον ἐγ[δα]-
[νεῖσ]αι ἐν τῷ Ἀπατουριῶνι μηνὶ τόν τε ἄρχοντα καὶ τοὺς πρυτάνει[ς]
10 [καὶ] μισθωτὰς καὶ Κριτόλαον Ἀλκιμέδοντος, ἐγδανείζεσθαι δὲ αὐτ[ὸ]
[ἀπὸ δε]κάτου· τοὺς δὲ δανεισομένους διδόναι ὑποθήκην χωρία
[πλείο]νος ἄξια δραχμῶν δισχιλίων ἀνεπιδάνειστα ἰδιωτικοῦ δα-
[νεῖου, καὶ λ]αμβάνειν ἐπὶ τ[ῆ] προδεδηλωμένη ὑποθήκη μὴ πλείον δρα-
[χμῶν διακ]οσίων· ὑπογραψ[άτ]ω δὲ ὁ γραμματεὺς εἰς τὰ δημόσια γράμμα-
15 [τα τὸν δεδ]ανεισμένον ἕκαστον πατρόθεν καὶ τοῦ δήμου καὶ τὸ πλῆθος
[τοῦ ἀργυ]ρίου, οὗ ἂν ἦ δεδανεισμένος, καὶ τὴν ὑποθήκην, ἣν ἂν δῶι, ῥητῶς,

[τούς τ]ε γείτονας παρα[γρ]άφειν κύκλωι· τὸν δὲ τόκον οἱ δεδανεισμένοι
[τὸ ἀργ]ύριον ἀποδιδότωσ[α]ν δέκατον, καταβάλλοντες αἰεὶ ἐν μηνὶ Ἀπα-
[τουρ]ιωῖν ἐν τεῖ βουλευεῖ, καθάπερ καὶ τὰ ἱερὰ χρήματα· τὸ δὲ ἀρχαῖον ἐνο-
20 [φει]λέσθω παρὰ τοῖς δανεισαμένοις ἐπὶ ταῖς ὑποθήκαις ἐφ' αἷς ἐδα-
[νε]ῖσατο ἕκαστος, καθάπερ καὶ τὰ φυλετικά, εἰς τὸν αἰεὶ χρόνον, καὶ μὴ ἔ-
[στω] αὐτοῦ πρᾶξις· μὴ ἐξέστω δὲ τοῖς ὀφείλουσιν τοῦτο τὸ ἀργύ-
[ριο]ν καταβαλεῖν τὸ ἀρχαῖον κατὰ μηθένα τρόπον, ἀλλ' ἐνοφειλέσθω ἐν
ταῖς ὑπο[θ]ήκαις ἐπὶ αἷς ἂν δανείσωνται εἰς τὸν αἰεὶ χρόνον· ἐὰν δέ τις κα-
25 ταβάλη παρευρέσει ἥτινιοῦν εἰ ἄρχ[ο]ντες αὐτῷ προσδέξωνται τὴν
καταβολήν, μὴ ἔστω αὐτῷ καταβεβλημένον, ἀλλ' ἐνοφειλέσθω ἐν ταῖς
[αὐ]ταῖς ὑποθήκαις, καὶ μηθὲν ἦσσαν ἔστω πρακτὸς κατὰ ταῦτά· [καὶ ἐὰν]
οἱ νέοι ἄρχοντες προσδέξωνται τὴν καταβολήν, ὀφειλέτωσαν δρα-
χμὰς χιλίας τῷ δημοσίῳ, καὶ ἡ καταβολὴ ἄ[κυρος] ἔστω· ἐ[ὰ]ν δέ τις τῶν
30 [δ]εδανεισμένων μὴ ἀποδῶι τὸν τόκον ἐν τῷ μηνὶ τῷ Ἀπατουριῶν ἐν τεῖ
[β]ουλευεῖ, ἡ βουλή καὶ οἱ λογισταὶ καὶ ὁ ἄρχων παρα[χρῆ]μα πρᾶσσεύωσαν, κα-
[θά]περ καὶ τὰ ἱερὰ χρήματα, πρὸς τὸ ἡμίολιον· ὁ δὲ μισθωσάμενος προκατ[α]-
[βαλ]λέτω τὸ μίσθωμα πᾶν ἐν τεῖ βουλευεῖ· ἐὰν δέ τι ὑπερέχη μισθούμενα τὰ
[χ]ωρία, ἀποδιδότωσαν τῷ κυρίῳ τῆς ὑποθήκης παραχρῆμα ἐν τεῖ βουλευεῖ
35 τὸ ὑπερεχὲς τοῦ τε τόκου καὶ τοῦ ἡμιολίου· ὁ δὲ γραμματεὺς ὑπογραφέ-
[τω] τὴν τε μεμισθ[ω]μένην ὑποθήκην καὶ τ[ὸ]ν μ[ισθωσά]μενον καὶ πόσου ἐμισθ[ώ]-
[σ]ατο καὶ ὅ,τι προκαταβέβληκεν· ἐὰν δέ τις μισ[θωσά]μενος μὴ προκαταβάλ[η]
[παραχρ]ῆμα ἐν τῇ βουλή, ἐνγραφέτω αὐτὸν ὦ[ς] ἐπροφείλοντα δρα-
χμὰς διακοσίας τῷ δημοσίῳ· ὅπως δὲ [κ]αὶ ἡ [δημοθ]οινία ἐπιτελε-
40 [σ]θεῖ τὸν {ἐν} ἐνιαυτὸν τὸν μετὰ ἄρχοντα ...ην τὸν Ἀρίστωνος, τρ[ὺς]
[π]ρυτανεύοντας τὸμ μῆνα τὸν Ἀπατουριῶ[να ἐλέ]σ[θαι] ἐπιμελητὰς δύο ἐξ ἁ-
[π]άντων [Α]ἰγιαλέων μὴ νεωτέρους ἐτῶν τρι[άκο]ντα· οἱ δὲ αἰρεθέντες λα-
[βό]ντες τὸ ἀργύριον τὸ πῖπτον παρα[χρ]ῆμα ἑμ μηνὶ Ἀπατουριῶν ὦ-
[ν]ησάσθωσαν βοῦν ἄρσενα μὴ νεώτερον ἐτῶν δύο καὶ θυσάτωσαν ἐν
45 τεῖ Καλλιστράτου ΑΡΤ.....οἰ[κ]ίαι, πομπευέτω-
σαν δὲ τὸν βοῦν ἐκ τοῦ πρυτανείου [οἰ] πρυτ[άνει]ς καὶ [ὁ] γυμνασίαρχος
[κ]αὶ οἱ ἔφηβοι, ἀκολουθεῖτωσαν δὲ καὶ οἱ νεώτεροι πάντες· εἰ δὲ μή, τοὺς
μὴ ἀκολουθοῦντας ἐπαναγκ[α]ζέτω [ὁ] γυμ[να]σίαρχος τρόπῳ ὅτῳ
ἂν δύνη[τ]αι· ὅταν δὲ [π]ο[ίη]σωσιν τὸ [δειπν]ον, ἐπ[εν]έγκαντες κρέα ὀλο-
50 μελῆ ἔστιασ(ά)τωσαν καὶ ἐπιμη[νι]ερσ[άτωσα]ν [οἰ] ἐπιμεληταὶ ἐπὶ τὸ δεῖ-
[πνον]· ἐὰν δὲ ἄλλο αὐτοῖς φαίνεται, προστι[θε]τέ[ω]σαν πρὸς τὸ ἐνδὸν ἀρ[γύ]-
[ριο]ν καὶ εἰς τὴν δημοθιοινίαν ἐπιμηνιεύοντες μετὰ τοῦ γυμνασι-
[ά]ρχου· τὸ δὲ ἐπιμηνιευθὲν τοῦ ἀρ[γυ]ρίου φέρον]τες ἐπὶ τὸ δεῖπνον
ποιεῖτωσαν οἱ ἐπιμεληταὶ πάν[τας] τοὺς κλι]σμοὺς (?) κατὰ τρίκλι-

55 [νο]ν καὶ τὸ δεῖπνον ἀποδιδότωσαν [το]ῖς τε πολίταις πᾶσιν τοῖς
παρα[γε]νομένοις εἰς τὴν Αἰγιά[λη]ν [καὶ παροίκοις κα]ὶ ξένοις τοῖς
παρα[γε]νομένοις, Ῥωμαίων αὐτῶν καὶ τῶν ῥι[ῶν] κατὰ ἔγγεα χωρὶς
πα[ρα]ρακειμ[ένων], καὶ παρεχέτωσαν ἡδὺ μελίκρατον καὶ τὴν διακονίαν πᾶσαν (τοῦ)
[δεῖ]πνου, παρέχοντες ξύλα καὶ ὕδωρ καὶ ἀλείμματα· ἡ δὲ δημοθoinία
60 [γε]νέσθω ἐν τῷ γυμνασίῳ ἐπάναγκες· παραθέτωσαν δὲ οἱ ἐπιμε-
[λη]ται πάντως δεῖπνον ἀδάπανον τοῖς ἐν τῷ τρικλείῳ καὶ ἄνθη· παρατιθέ-
τωσαν (δὲ) τᾶλλα μὲν θυθέντα, [τ]ὰ (δὲ) δέρματα ἀποδόμενοι παραχρῆμα κατα-
ναλισκέτωσαν παραχρῆμα καὶ ταῦτα ἐν τόπῳ· διδότωσαν δὲ
[οἱ] ἐπιμεληταὶ τῶν ἐφήβων ἐκάστῳ ἀπ[ὸ] τῶν ὑδ[ρ]ῶν κ[ρ]ε[ῶν] μῦν· τὰ δ[ὲ]
65 [πα]ρατιθέμενα ἅπαντα ἔστω ἀποφόρητα ἀπὸ τ[ο]ῦ τρικλίνου· ὑπο-
[τι]θέσθωσαν δὲ οἱ ἐπιμεληταὶ ἀπὸ τ[ο]ῦ ἀργυρίου εἰς τὴν ἐχομένην[ν]
[ἡ]μέραν τιμὴν οἴνου μετρητῶν ἑννέα, καὶ πα[ρα]τιθέτωσαν τὴν τε διακον[ί]-
[αν] πᾶσαν κατὰ ταῦτα τῇ ἐχομένη ἡμέρῃ καὶ [τ]ὸν οἶνον· παρεχέτωσαν
δὲ οἱ ἐπιμελητ[α]ὶ καὶ τραγήματα ἀμφοτέρας τὰς ἡμέρας καὶ τὴν δ[η]-
70 μοθoinίαν συντελείτωσαν ἐν τῷ γυμνασίῳ, σιτομετρεῖτωσαν δ[ὲ]
[οἱ] ἐπιμεληταὶ ὠνησάμενοι σῖτον πύρινον ἀπὸ τοῦ ἀργυρίου, διδόν-
[τε]ς τῇ προτεραίᾳ τοῖς τε πολίταις τοῖς ἐπιδημοῦσιν καὶ παροίκοις
[κα]ὶ ξένοις τοῖς παρεπιδημοῦσιν τῶν μὲν ἀνδρῶν ἐκάστῳ χοίνικα,
[τ]ῶν δὲ παίδων ἡμισυ χοίνικος· ὅπως δὲ καὶ ὁ ἀγὼν γίνηται, οἱ ἐπιμελη-
75 [τ]αὶ τῇ νομηνίᾳ σφαξάτωσαν ἅμα τῇ ἡμέρῃ κριὸν ὡς βέλτιστον πρὸς
[τ]ῷ ἀγάλματι ὧν ἂν στήσῃ Κριτόλαος τοῦ υἱοῦ Ἀλεξιμάχου καὶ πα[ρα]-
[θέ]τωσαν παράθεσιν ἐκ πυρῶν ἡμιέκτων τεσάρων καὶ τοῦ κριοῦ τὰ κρέα
[όλο]μελῆ ἀποζέσαντες παρατιθέτωσαν τῷ ἀγάλματι καὶ τὴν παράθεσιν·
[τῇ] δὲ δευτέρῃ συντελείτωσαν τὸν ἀγῶνα(α) μετὰ τοῦ γυμνασιάρχου
80 καταναλίσκοντες εἰς τὰ ἔπαθλα τὸν τε κριὸν ὅλον καὶ τῆς παραθέ-
σεως τὰ ἡμίση, τὰ δὲ ἡμίση ἔστω (τῶν) πρυτάνεων καὶ τῶν ἐπιμελητῶν· τιθέ-
τωσαν δὲ τὰ ἄθλα πάντα τιθέντες παίδων καὶ ἀνδρῶν κατὰ τὸν γυμνασι-
[α]ρχικὸν νόμον· πανκράτιον δὲ μὴ τιθέτωσαν, ἀλλ' ἀνακηρυσσέσθω νικῶν
[Ἀ]λεξιμάχος Κριτολάου· ὅπως δὲ καὶ λαμπὰς γίνηται παίδων καὶ ἀνδρῶν,
85 [ἐπι]μελείσθω ὁ γυμνασιάρχος τάσσεων, ὡς ἂν αὐτῷ φαίνεται, καὶ ἐπανα[γ]-
κάζων τρέχειν τοὺς νεωτέρους τῶν ὑποτεταγμένων ἐτῶν πάντας·
πρὸ τοῦ δὲ τὸν ἀγῶνα συντε(λεσ)θῆναι, οἱ ἐπιμεληταὶ λόγον ἀποδότησαν
[τ]ῆς δαπάνης, γράψαντες εἰς σανίδας τοῖς τε πρυτάνεσι καὶ τῷ γυμ-
νασιάρχῳ· οἱ δὲ ἐκτιθέτωσαν σκοπεῖν τῷ βουλομένῳ, καὶ ὁμοσά-
90 [τ]ῶσαν οἱ ἐπιμεληταὶ τόνδε τὸν ὄρκον· ὁμνύομεν Δία Ποσειδῶ Δίμητρα·
ἔδαπανήσαμεν τὸ ἀργύριον πᾶν τὸ ἀπ[ο]τεταγμέ[ν]ον [ε]ἰς τ[ε] τὴν δημο-
[θο]ινίαν καὶ τὸν ἀγῶνα ἀφειρημένης τιμῆς οἴνου [με]τρητῶν ἑννέα, καὶ

[ο]ὐ νοσφισόμεθα οὐθέν, καὶ καταστήσομ[εν] ἐπιμελητὴν τῶν {ἐν τοῖς} ἐ[ὐ]ερ-
[γε]τῶν καὶ ἀλειτουρηγῶν τὸν εὐπορώτατον, ὅπως ἂν κ[αὶ] κράτιστα λει-
95 [το]υργήσῃ. Εὐορκοῦντι μὲν εἶναι, ἐπιορκοῦντι δὲ τάναντία· ὅταν δὲ ὁμό-
[σω]σι[ν], ἐλέσθωσαν οἱ ἐπιμεληταὶ ἐπιμελ[η]τὰ[ς] μὲν νε[ω]τ[έ]ρου[ς] ἐτῶν τριάκο[ν]-
[τα] καὶ μὴ ἔχοντας ἄλλην λειτουργίαν πολιτικὴν· οἱ δ[ὲ] αἰρεθέντες διοι-
[κε]ίτωσαν κατὰ τὰ προγεγραμμέν[α] ἐν τῷ νόμω[ι] καὶ π[α]ραλαμβάνοντες[ς]
[τὸ] ἀργύριον τὸ πῖπτον ἐν τεῖ βουλευί ἀναγρ[α]φέςθωσαν· τοὺς δὲ αἰρεθέν-
100 [τ]ας ὁ γραμματεὺς ἀναγραψάτω, [ἀ]νακηρυσσέ[τω] δὲ ὁ κ[ῆ]ρ[υ]ξ ἐπὶ τοῦ ἀ-
[γῶ]νος παραχρῆμα, ὅτι στεφανοῦσιν οἱ πρε[σβ]ύτεροι [κ]αὶ οἱ ἔφηβοι καὶ οἱ
[νέ]οι πάντες Ἀλεξίμαχο[ν] Κριτολάου ἀρετῆς ἕνεκα καὶ εὐταξίας ἧς
[ἔ]χων διετέλεξεν· ὅπως δὲ καὶ ἡ θυσία γίν[η]ται [εἰς τὸν] ἀ[ε]ὶ χρόνον[ν], οἱ πρυ-
[τάν]εις οἱ πρυτανεύοντες τὸμ μῆνα τὸν Ταυ[ρ]ε[ῶ]να θυέτωσαν αἶγα τῆ
105 [αὐτῆ] ἡμέρῃ, ὅταν καὶ Ἐπικράτει θύωσι, λαμβάνοντες καὶ τοῦτο τὸ
[ἀπο]τεταγμένον παρὰ τῶν ταμιῶν, καὶ οἱ ταμίαι ἐπάναγκες διδότη-
[σαν]. Ἐὰν δὲ τις ἀνήσῃται τὰς ὀφειλούσας ὑπ[ο]θήκας ἢ ὑποθῆται, καθ' ὃν
[εἴ]ρηται τρόπον φερέτω τὸν τόκον καταβάλλων [ἐν τεῖ βουλ]εῖ τοῦ Ἀπα-
[του]ριῶνος μηνὸς ὁ ἔχων τὴν ὑπόθηκην· ἐὰν δὲ μὴ φέρῃ, μισθούσθω ἢ ὑ-
110 [πο]θήκη κατὰ τὰ αὐτά· τοῦ δὲ ἀρχαίου μη[δ]έπ[ο]τε ἔστω ἡ καταβολή, ἢ
[δ]ὲ βουλή καὶ ὁ ἄρχων καὶ οἱ ταμίαι, ὅταν πράξωσι[ν] τ[ὸ] ἀργύριον, διδότη-
[σαν] παραχρῆμα ἐν τεῖ βουλευί τοῖς ἐπιμεληταῖς τοῖς κατασταθεῖσιν,
καὶ ὁ γραμματεὺς ἀναγραψάτω τοὺς τε καταβαλόντας καὶ πόσ[ο]ν
[ἔ]καστος[ος] κατέβαλεν καὶ τοὺς λαμβάν[οντ]α[ς] τῶν ἐπιμε[λ]ητῶν καὶ πό-
115 [σ]ον λαμβάνουσιν· τῆ δὲ βουλῆ [μὴ] ἐξέστω πρότερον χρηματίσαι μ[η]-
[θ]έν, μηδὲ ὁ ἐπιστάτης προτιθέτω, ἐὰν μὴ πράξωσιν τὸν τόκον παρὰ
τῶν ὀφειλόντων τοῦτο τὸ ἀργύριον· ἐὰν δὲ τις ἐπιμελητῆς αἰρεθεὶς καὶ
[λ]αβῶν τὸ ἀργύριον μὴ συντελέσῃ τὴν λειτουργίαν, ἀποδότη δρα-
[χ]μᾶς χιλίας τῷ δημοσίῳ, καὶ ὁ πράκτωρ αὐτὰ πραξάτω· εἰ δὲ] μὴ, ὑπόδι-
120 [κο]ς ἔστω τῷ βουλομένῳ· ἐὰν δὲ τις αἰρεθεὶς καὶ λαβ[ῶν] τὸ ἀργύριον
[τ]ελετήσῃ, οἱ κληρονόμοι αὐτοῦ ἀποδιδότησαν [τὸ] ἀργύριον ἐν τῆ
[πρῶ]τῃ [ἐ]κκλησίᾳ, ἀφ' οὗ ἂν τελετήσῃ· ὁ δὲ δῆμο[ς] καὶ τ[ὸ] κεφάλαι[ο]ν καὶ τὸ
[ἀ]ργύριον τὸ καταβληθὲν διδότη παραχρῆμα τῷ δημοσίῳ· τὸ δὲ ἀ[ρ]-
[χα]ῖον τὸ ἐπιδεδομένον ὑπὸ Κριτολάου εἰ[ς] ταῦτα μὴ ἐξέστω με-
125 [τα]θεῖναι εἰς ἄλλο μηθέν· ἐὰν δὲ τις εἴπῃ εἰ ἐπιψηφίσῃ ἢ ὁ ἐπιστάτης εἰ
[οἱ] π[ρ]όεδροι προθῶσιν εἰ ὁ γραμματεὺς γράψῃ εἰ ἀναγνῶ, ὡς δε[ῖ] ταῦτα
[τ]ὰ χρήματα εἰς ἄλλο τι καταχωρισθῆναι εἰ καὶ [ἄ]λλου μετακινηθῆ-
[ν]α[ί] τι τῶν ἐν τῷ νόμῳ γεγραμμένων, ὁ τούτων τι ποιήσας ἄτιμος
[ἔ]στω καὶ ἡ οὐσία αὐτοῦ δημοσία· γράψωσθ[ω] δὲ ὁ βουλομένος Αἰγιαλέω[ν]
130 [οἷ]ς ἕξεστιν πρὸς τὸν θεσμοθέτην ἐπὶ τῷ ἡμίσει· τὸν δὲ νόμον τόνδε[ε]

[ε]ἶν[αι κύριον] εἰς τὸν πάντα χρόνον, καὶ ὁ γραμματεὺς αὐτὸν ἀναγ[ρα]-
[ψ]άτω εἰς τὰ δημόσια γράμματα πάντα καὶ εἰς τὰς δέλτους, οὗ οἱ [νόμοι]
[ε]ἰσὶν ἀναγ[εγ]ραμ[μ]ένοι· ἀναγραψάτω δὲ καὶ Κριτόλαος εἰστήλην καὶ
[στ]ησάτω, [οὔ] ἂν καὶ τὸν ἀνδριάντα ἰστᾶι.

Apparatus criticus

Π. 13f. μὴ πλεῖον δρα[χμῶν ἑξακ- ἢ ἑνακ]οσίων (Reinach, Nigdelis).

I. 45 Καλλιστράτου (τοῦ) Ἀρτέμω[νος γενομένει] οἰκίαι (*IGR*).

I. 54 πᾶν[τας τοὺς μερι]σμοὺς (?) (Laqueur); παν[δήμους ξενι]σμοὺς (Sokolowski).

Π. 57f. Ῥωμαίων αὐτῶν καὶ τῶν γυ[ναικῶν], κα[ὶ κρ]έα χωρὶς πα[ι/σῖ]ν [αὐτῶν]
(Sokolowski).

Π. 93f. τῶν ἐν τοῖς ἔτεσιν [ὄν]των (*IG Suppl*; Ph. Gauthier in *BE* 1993).

[Ὅταν ἀρχων ἦταν - - -] κατὰ τὸν μῆνα Απατουριώνα, ὁ Αρχιτέλης, [γιος τοῦ
Παρμενίωνα, ὁ Κρ]ατεσίλοχος, γιος τοῦ [Η]γία, καὶ ὁ Λεόντιος, γιος τοῦ Ηγία, ἀφού
εκλέχθησαν [ἀπὸ τοῦ δήμο] σύμφωνα με ψήφισμα, προκειμένου νὰ εἰσάγουν νόμο γιὰ
τὸ πὼς θὰ γίνεταὶ ὁ δανεισμός τῶν χρημάτων ποὺ δώρισε ὁ Κριτόλαος [γιος τοῦ
Αλκιμέδοντα], καθὼς καὶ γιὰ τὴ δημόσια γιορτὴ καὶ τὸν ἀγῶνα, καὶ γιὰ τὴ διεξαγωγὴ
ὅλων τῶν ἄλλων, ὄρισαν τὴν ἡρωοποίησιν τοῦ Αλεξίμαχου, γιου τοῦ Κριτόλαου,
[σύμφωνα] με ὅσα ψήφισε ὁ δήμος καὶ με τὴ δωρεὰ 2.000 δραχμῶν ἀπὸ τοῦ Κριτόλαου
γιὰ αὐτοὺς (τοὺς σκοποὺς) με τοὺς ἐξῆς ὅρους: ὁ ἀρχων καὶ ὁ πρύτανης καὶ οἱ
ἀξιωματοῦχοι ποὺ εἶναι υπεύθυνοι γιὰ τὶς μισθώσεις καὶ ὁ Κριτόλαος, γιος τοῦ
Αλκιμέδοντα, θὰ δανείσουν τὰ χρήματα κατὰ τὸν μῆνα Απατουριώνα με ἐπιτόκιο 10%-
οὶ δὲ δανειολήπτες θὰ παρέχουν ὡς ὑποθήκη ἀκίνητα ἀξίας ἄνω τῶν 2.000 δραχμῶν,
τὰ ὁποῖα δὲν εἶναι ἤδη ὑποθηκευμένα σὲ ἰδιωτικὸ δάνειο, καὶ δὲν θὰ λαμβάνουν
περισσότερες ἀπὸ 200 δραχμὲς ἐναντὶ τῆς προαναφερόμενης ὑποθήκης. Ὁ γραμματεὺς
νσ γράψει στὰ δημόσια βιβλία με ἀκρίβεια κάθε δανειολήπτη κατὰ τὸν πατέρα τοῦ καὶ
κατὰ τὸν δήμο τοῦ, καθὼς καὶ τὸ χρηματικὸ ποσό ποὺ δανείστηκε καὶ τὴν ὑποθήκη ποὺ
δίνει- καὶ νὰ καταγράψει τοὺς γείτονες ἀπὸ ὅλες τὶς πλευρὲς. Οἱ δανειολήπτες τῶν
χρημάτων νὰ ἀποδίδουν τὸν τόκο τοῦ ἐνός δεκάτου, πληρώνοντας πάντοτε κατὰ τὸν
μῆνα Απατουριώνα στὴ βουλή, ὅπως ἀκριβῶς γίνεταὶ καὶ γιὰ τὰ ἱερά χρήματα.

Τὸ κεφάλαιο νὰ οφείλεται ἀπὸ τοὺς δανειολήπτες με βάση τὶς ὑποθήκες ἐπὶ τῶν ὁποίων
ὁ καθένας δανείστηκε στὸ διηνεκές, ἀκριβῶς ὅπως τὰ χρήματα τῶν φυλῶν, καὶ νὰ μὴ
νὰ μὴ εἶναι ἐφικτὴ ἡ εἰσπραξὴ τοῦ. Νὰ εἶναι ἀδύνατο γιὰ ἐκείνους ποὺ οφείλουν αὐτὰ
τὰ χρήματα νὰ πληρώσουν τὸ κεφάλαιο με ὁποιοδήποτε τρόπο, ἀλλὰ νὰ οφείλονται
ἐναντὶ τῶν ὑποθηκῶν ἐπὶ τῶν ὁποίων δανείστηκαν στὸ διηνεκές. Ἀν κάποιος ἐξοφλήσει
με ὁποιοδήποτε πρόσχημα ἢ οἱ ἀρχοντες δεχτοῦν τὴν πληρωμὴ ἀπὸ αὐτόν, ἡ πληρωμὴ
αὐτὴ ἀς μὴ θεωρηθεῖ ὅτι πληρώθηκε, ἀλλὰ ὅτι οφείλεται στὶς ἴδιες ὑποθήκες καὶ ἀς

υποβληθεί σε νόμιμη εκτέλεση με κατάσχεση σύμφωνα με τους ίδιους κανόνες. Και αν οι νέοι άρχοντες δεχθούν την πληρωμή, να οφείλουν 1.000 δραχμές στο δημόσιο ταμείο και να είναι άκυρη η πληρωμή.

Αν κάποιος από τους δανειολήπτες δεν πληρώσει τους τόκους κατά τον μήνα Απατουριώνα στη βουλή, η βουλή και οι λογιστές και ο άρχων ας απαιτήσουν τους τόκους αμέσως, όπως ακριβώς και στην περίπτωση των ιερών χρημάτων, συν το ημιόλιο. Ο μισθωτής (ενν. του υποθηκευμένου ακινήτου) να πληρώνει το ενοίκιο ολόκληρο προκαταβολικά στη βουλή. Αν οι μισθωμένες εκτάσεις αποφέρουν πλεόνασμα, να πληρωθεί αμέσως εντός της βουλής ό,τι υπερβαίνει τους τόκους και το ημιόλιο στον ιδιοκτήτη της υποθήκης. Ο γραμματέας να καταγράφει την υποθήκη υπό μίσθωση και τον μισθωτή και πόσα ενοίκια πληρώνει και τι έχει προκαταβάλει. Αν κάποιος μισθωτής δεν πληρώσει αμέσως προκαταβολικά στη βουλή, ο γραμματέας ας τον καταγράψει ως οφειλέτη 200 δραχμών στο δημόσιο ταμείο. Και για να πραγματοποιηθεί η δημόσια γιορτή κατά το έτος μετά τον άρχοντα [...], γιο του Αρίστωνα, όσοι υπηρετούν ως πρυτάνεις κατά τον μήνα Απατουριώνα να εκλέγουν δύο επιμελητές από όλους τους Αιγιαλείς, όχι νεότερους των 30 ετών.

Ας αγοράσουν οι εκλεγμένοι, αφού λάβουν τα δεδουλευμένα χρήματα, κατά τον μήνα Απατουριώνα αμέσως ένα αρσενικό βόδι όχι μικρότερο των δύο ετών και ας το θυσιάσουν στην [...] οικία του Καλλίστρατου, και ας παρελάσουν το βόδι από το πρυτανείο ο πρύτανης και ο γυμνασίαρχος και οι έφηβοι και ας ακολουθήσουν όλοι οι νέοι. Αν δεν το κάνουν, τότε ας αναγκάσει ο γυμνασίαρχος όσους δεν ακολουθούν, με όποιον τρόπο μπορεί. Όταν κάνουν το γεύμα, φέρνοντας το κρέας άκοπο, ας γλεντήσουν και ας προσφέρουν οι επιμελητές προμήθειες στο γεύμα.

Αν κάτι άλλο τους φαίνεται κατάλληλο, ας το προσθέσουν στα υπάρχοντα χρήματα, ενεργώντας ως επιμελητές μαζί με τον γυμνασίαρχο στη δημόσια γιορτή. Και [φέρνοντας] στο γεύμα ό,τι προβλέπεται από τα χρήματα, να τακτοποιήσουν οι επιμελητές όλα [τα καθίσματα (?)] σε ομάδες των τριών και να παρέχουν το δείπνο για όλους τους πολίτες που βρίσκονται στην Αιγιάλη [και τους διαμένοντες ξένους] και τους επισκέπτες ξένους, με τους ίδιους τους Ρωμαίους και [τους γιους τους να ξαπλώνουν] χωριστά σε ομάδες των εννέα- και να παρέχουν (δηλ. οι επιμελητές) γλυκό ποτό από μέλι και όλη την υπηρεσία για το δείπνο, προμηθεύοντας ξύλα και νερό και αλοιφές. Το γλέντι να γίνεται υποχρεωτικά στο γυμνάσιο.

Να παρέχουν οι επιμελητές ένα ολόκληρο γεύμα δωρεάν σε όσους βρίσκονται στην τραπεζαρία και τα λουλούδια. Ας βάλουν μπροστά τους ό,τι θυσιάζεται, αλλά να πουλήσουν αμέσως τα δέρματα και να τα ξοδέψουν (δηλαδή τα έσοδα από την πώληση) επί τόπου. Οι επιμελητές ας δώσουν σε κάθε έναν από τους εφήβους χοιρινό κρέας σε βάρος μιας μνας. Όλα τα παρεχόμενα πράγματα ας μπορούν να μεταφερθούν από την τραπεζαρία. Οι επιμελητές ας βάλουν στην άκρη από τα χρήματα τα έξοδα για εννέα

μεζούρες κρασί για την επόμενη ημέρα και ας προσφέρουν όλες τις υπηρεσίες με τον ίδιο τρόπο την επόμενη ημέρα, καθώς και το κρασί. Οι επιμελητές ας παρέχουν επιδόρπια και τις δύο ημέρες και ας διευθύνουν τη δημόσια γιορτή στο γυμνάσιο, και, αφού αγοράσουν με τα χρήματα σιτάρι, ας το μοιράσουν, δίνοντας την πρώτη ημέρα στους πολίτες που είναι παρόντες και στους διαμένοντες ξένους και στους επισκέπτες ξένους, ένα χοιρινό σε κάθε άνδρα και μισό χοιρινό σε κάθε αγόρι.

Για να γίνει ο αγώνας, ας σφάξουν οι επιμελητές την πρώτη ημέρα του μήνα τα ξημερώματα το καλύτερο δυνατό κριάρι δίπλα στο άγαλμα που θα στήσει ο Κριτόλαος για τον γιο του Αλεξίμαχο, και ας προσφέρουν προσφορά τεσσάρων ημίεκτων σιταριού και, αφού βράσουν το κρέας του μη διαμελισμένου κριού, ας το τοποθετήσουν δίπλα στο άγαλμα, μαζί με την άλλη προσφορά. Ας κάνουν τον αγώνα τη δεύτερη μέρα με τον γυμνασίαρχο, χρησιμοποιώντας για τα βραβεία ολόκληρο το κριάρι και το μισό της προσφοράς και το άλλο μισό ας είναι για τον πρύτανη και τους επιμελητές. Ας καθορίσουν όλα τα βραβεία για τα αγόρια και τους άνδρες σύμφωνα με το νόμο του γυμνασίου, όχι όμως για το παγκράτιο, στο οποίο νικητής θα ανακηρυχθεί ο Αλεξίμαχος, γιος του Κριτόλαου. Ο γυμνασίαρχο ας φροντίσει να διεξαχθεί λαμπαδηδρομία για τα αγόρια και τους άνδρες, κάνοντας τις ρυθμίσεις που του φαίνονται καλές και υποχρεώνοντας όλους τους νέους της προβλεπόμενης ηλικίας να τρέξουν στον αγώνα.

Πριν από τη διεξαγωγή του αγώνα, οι επιμελητές ας κάνουν απολογισμό των εξόδων στον πρύτανη και τον γυμνασίαρχο, γράφοντας σε ξύλινες πινακίδες, και ας εκθέσουν (τον απολογισμό) σε όποιον επιθυμεί να τον ελέγξει, και οι επιμελητές να ορκιστούν με τον ακόλουθο όρκο: "Ορκιζόμαστε στον Δία, τον Ποσειδώνα, τη Δήμητρα ότι ξοδέψαμε όλα τα χρήματα που μας αναλογούσαν για τη δημόσια γιορτή και τον αγώνα, εκτός από το κόστος των εννέα μέτρων κρασιού, και δεν κρατήσαμε τίποτα και θα ορίσουμε επιμελητή τον πλουσιότερο από [τους έχοντες την κατάλληλη ηλικία] και από αυτούς που δεν είναι σε δημόσια υπηρεσία, ώστε να εκτελέσει τα καθήκοντά του με τη μεγαλύτερη δυνατή προθυμία. Αυτός που θα τηρήσει τον όρκο να είναι καλά, και το αντίθετο σε αυτόν που θα τον αθετήσει". Αφού ορκιστούν, ας εκλέξουν οι επιμελητές επιμελητές που δεν είναι μικρότεροι από τριάντα ετών και δεν έχουν άλλη δημόσια υπηρεσία. Οι εκλεγμένοι ας κάνουν τη διαχείριση σύμφωνα με όσα είναι γραμμένα στον νόμο και, αφού λάβουν τα έσοδα, ας τα αναγράψουν στη βουλή. Ο γραμματέας ας καταγράψει αυτούς που εκλέγονται και ο κήρυκας ας ανακοινώσει αμέσως κατά τη διάρκεια του αγώνα ότι οι πρεσβύτεροι και οι έφηβοι και οι νέοι στεφανώνουν όλοι μαζί τον Αλεξίμαχο, γιο του Κριτόλαου, για την αρετή και την τάξη με την οποία έζησε.

Για να γίνει η θυσία για πάντα, ας θυσιάζουν οι πρυτάνεις που είναι εν ενεργεία κατά τον μήνα Ταυρεώνα έναν τράγο την ίδια ημέρα που θυσιάζουν και στον Επικράτη,

λαμβάνοντας αυτή την δαπάνη από τους ταμίες, και ας υποχρεωθούν οι ταμίες να την δώσουν.

Αν κάποιος αγοράσει τις οφειλόμενες υποθήκες ή βάλει σε υποθήκη, αυτός που έχει την υποθήκη ας πληρώσει τον τόκο, με τον τρόπο που αναφέρεται, πληρώνοντας στη βουλή κατά τον μήνα Απατουριώνα.

Εάν δεν πληρώσει, ας μισθωθεί η υποθήκη με τους ίδιους όρους. Ας μην γίνει ποτέ καμία πληρωμή του κεφαλαίου, και η βουλή και ο άρχων και οι ταμίες, όποτε εισπράττουν τα χρήματα, να τα δίνουν αμέσως εντός της βουλής στους ορισμένους επιμελητές, και ο γραμματέας να αναγράφει αυτούς που πλήρωσαν και πόσο πλήρωσε ο καθένας και αυτούς από τους επιμελητές που λαμβάνουν πληρωμή και πόσο λαμβάνουν. Ας μην είναι δυνατόν η βουλή να ξοδέψει εκ των προτέρων τα χρήματα, ούτε οι επιμελητές να κάνουν προτάσεις, αν δεν έχουν εισπράξει τους τόκους από αυτούς που οφείλουν τα χρήματα. Αν κάποιος, αφού εκλεγεί επιμελητής και πάρει τα χρήματα, δεν εκπληρώσει τη δημόσια υπηρεσία, ας πληρώσει (πρόστιμο) 1.000 δραχμών στο δημόσιο ταμείο και ας το εισπράξει ο δικαστικός επιμελητής (*πράκτωρ*). Αν όχι, να μπορεί να διωχτεί ποινικά από όποιον το επιθυμεί.

Αν κάποιος, αφού εκλεγεί και πάρει τα χρήματα, πεθάνει, οι κληρονόμοι του ας επιστρέψουν τα χρήματα στην πρώτη συνέλευση μετά το θάνατό του, και ο δήμος ας δώσει στο δημόσιο ταμείο αμέσως τόσο το κεφάλαιο όσο και τα χρήματα που προέκυψαν. Ας μην επιτραπεί να μεταφερθεί το κεφάλαιο που δώρισε ο Κριτόλαος για αυτούς τους (σκοπούς) σε οποιονδήποτε άλλο (σκοπό). Αν κάποιος προτείνει ή θέσει σε ψηφοφορία ή αν ο επιστάτης ή οι πρόεδροι το προτείνουν ή αν ο γραμματέας γράψει ή διαβάσει ότι τα χρήματα αυτά πρέπει να διατεθούν για κάποιον άλλο σκοπό ή ότι πρέπει να αλλάξει κάτι που προβλέπει ο νόμος, όποιος κάνει κάτι από αυτά να στερηθεί τα πολιτικά δικαιώματα και να δημευθεί η περιουσία του. Όποιος το επιθυμεί από τους πολίτες της Αιγιάλης, για όσους είναι δυνατόν, ας κάνει καταγγελία στους θεσμοθέτες, με αντάλλαγμα το μισό (του προστίμου). Ο νόμος αυτός θα ισχύει για πάντα. Να τον γράψει ο γραμματέας σε όλα τα δημόσια βιβλία και στις πινακίδες όπου έχουν καταχωρηθεί οι νόμοι. Και ο Κριτόλαος να τον γράψει και σε μια στήλη και να τον στήσει όπου θα ανεγείρει το άγαλμα.

IG XII 7, 447, 1^{ος} αι. π.Χ.

ὁ δήμος
Λεοντεῖ Εὐρυδίκου
ἥρωϊ.

τόνδ' ἀρετᾶ λάμπσαντα Λεοντέα Εὐρυδίκιοιο
5 τίμησεν πάτρα γυμνάδος ἐν τεμένει·

ἄρτι γὰρ ἐκ χλαμύδος νεοπενθῆς ὄχετ' ἐς Ἴαιδα
ὀκτωκαιδεχέτης, ματρὶ λιπῶν δάκρυα.

ὄν στεφάνοις τίμησε πόλις καὶ σήματι τῷδε
μανύουσ' ἀγαθῶν καὶ προγόνων ἀρετάν.
10 ὦ μοίρας ἄτρυτοι ἀνανκαστῆρες ἄτρακτοι,
τόν<δ'> ἱερὸν πέμψαιτ' εἰς δόμον εὐσεβέω[ν].